

Asia: D6L56D3-22

Kansallinen raportti - YK:n ihmisoikeusneuvoston yleismaailmallisen määräaikaistarkastelun (UPR) neljäs tarkastelukierros

Lausunnonantajan lausunto

1. Miten edellisen UPR-tarkastelun suositusten täytäntöönpano on onnistunut ja mitä täytäntöönpanotoimia olisi hyvä raportissa tuoda esille?

-

2. Mitkä ovat sellaisia yleisempiä ihmisoikeuksiin liittyviä teemoja, joissa Suomi on onnistunut tai jotka kaipaavat lisähuomiota?

Suomen Lukiolaisten Liitto (SLL) kiittää lausuntopyyntöä ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Kohdissa 37–38 ja 45 käsitellään sukupuolivähemmistöjen itsemääräämisoikeutta ja lapsen oikeuksia. SLL toivoo Suomen kiinnittävän lisähuomiota sukupuolivähemmistöihin kuuluvien lasten ja nuoren asemaan. Translakiin esitetyt muutokset keventävät byrokratiaa ja nopeuttavat prosessia, ja samalla edistävät sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten itsemääräämisoikeutta. SLL on kuitenkin pettynyt siihen, että sukupuolen juridinen vahvistaminen on rajattu edelleen vain täysi-ikäisille. Vaade täysi-ikäisyydestä ei huomioi lasten ja nuorten perus- ja ihmisoikeuksia tai vaikutuksia translasten ja -nuorten hyvinvoinnille.

Kohdissa 53–54 käsitellään ihmisoikeuskasvatusta, joka koskettaa myös lukiokoulutusta. Lukion uuden opetussuunnitelman (2019) mukaisesti lukiokoulutus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin, ja opiskelijan oletetaan muodostavan lukioaikanaan jäsenyteen käsityksen “perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perusoikeusnormeista ja näitä oikeuksia edistävästä toimintatavoista”. Suomen Lukiolaisten Liitto pitää tärkeänä sitä, että Suomessa ihmisoikeuskasvatus huomioidaan koulutukselle asetetuissa tavoitteissa. SLL kuitenkin huomauttaa, että suomalaisen koulutusjärjestelmän rahoitustaso ei nykyisellään vastaa sille asetettuja tavoitteita. Myös lapsiasiavaltuutettu on esittänyt tuoreessa eduskuntakertomuksessaan (2022), että Suomen koulutuspolitiikan resurssit tulee jatkossa turvata yli hallituskausien sitoutumalla muiden Pohjoismaiden rahoitusta vastaavaan ja selkeästi määriteltyyn rahoitustasoon.

Kohdissa 73–74 käsitellään oikeutta sosiaaliturvaan. Suomi huomioi COVID-19-pandemian heikentäneen erityisesti nuorten taloudellista tilannetta. Sen valossa on huolestuttavaa, että jo valmiiksi heikossa asemassa olevat opiskelijat on jätetty ulos sosiaaliturvan kokonaisuudistuksesta. SLL pitää välttämättömänä, että nuoret ja opiskelijat huomioidaan sosiaaliturvan kehittämistyössä nykyistä paremmin.

Kohdissa 94–98 käsitellään ilmastokriisin, ympäristön tilan heikkenemisen ja luonnon

monimuotoisuuden kadon vaikutuksia ihmisoikeuksien toteutumiseen. SLL iloitsee siitä, että Suomi on tunnustanut ilmastokriisin luoman valtavan uhan ihmisoikeuksien toteutumiselle ja huomioi nuorten erityisaseman ilmasto- ja ympäristöliikkeissä. SLL pitää tärkeänä, että nuorten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta Suomi tekee entistä kunnianhimoisempaa ilmastopoliittikkaa ihmisoikeusvaikutuksia silmällä pitäen.

Kohdissa 110–112 käsitellään pandemian ja sen torjuntatoimien ihmisoikeusvaikutuksia. Kohta 111 huomioi pandemian vaikutukset monen nuoren oppimisedellytyksiin, mutta jättää huomiotta pandemian muut vaikutukset nuoriin. SLL katsoo, että pandemiarajoituksia tehdessä huomio on kiinnittynyt liiaksi fyysisen terveyden edistämiseen ja vaikutuksia psyykkiseen terveyteen ei ole huomioitu. Henkilökontaktien rajoittamisella on ollut mittavia kielteisiä vaikutuksia listattujen lisäksi myös nuoriin. Vahvat rajoitustoimenpiteet kuormittivat vahvasti lasten ja nuorten hyvinvointia, jolloin lapsiin ja nuoriin on kohdistunut ikänsä vuoksi välillistä syrjintää. Rajoitusten purkaminen ei ole kokonaisuudessaan poistanut pandemia-aikana syntyneitä mielenterveysongelmia. SLL painottaa, että pandemian vauhdittama nuorten mielenterveyskriisi tarvitsee lisähuomiota ja nykyistä vaikuttavampia toimenpiteitä. Selvitykset osoittavat, että pandemian jälkeen nuoret ovat yksinäisempiä ja koulujen yhteisöllisyys on kärsinyt, harrastustoimintaa on rajoitettu ja monella on kokemus nuoruuden hukkaan menemisestä.

Lisätietoja lausunnosta antaa:

Koulutuspoliittinen asiantuntija Aliisa Toivanen (aliisa.toivanen@lukio.fi)

Sosiaalipoliittinen asiantuntija Iiris Hynönen (iiris.hynonen@lukio.fi)

3. Vapaamuotoiset kommentit (esimerkiksi raporttiluonnoksesta)

-

Toivanen Aliisa
Suomen Lukiolaisten Liitto